СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 131. Джерзи Ситі, Н. Дж., четвер, 6. червня, 1929. VOL. XXXVII. No. 131. Jersey City, N. J., Thursday, June 6, 1929. THREE CENTS.

СЕНАТОРИ ВИСТУПАЮТЬ ПРОТИ БІРЖЕВОЇ СПЕКУЛЯЦІЇ

КАЖУТЬ, ЩО СПЕКУЛЯЦІЯ ВІДБИВАЄТЬСЯ УЄМНО НА ТОРГОВЛІ. ДОМАГАЮТЬСЯ СПЕЦІЯЛЬНОГО ПОДАТКУ НА БІРЖЕВІ ТРАНСАКЦІЇ.

ВАШИНҐТОН, 5. червня. — Сенатори Кузенс з Мишиґен і Ґлес з Вирджінії піддали в сенаті дуже острій критиці діяльність Федеральної Резервової Ради, яка ще досі не рішилася в справі піднесення редисконту і в той спосіб далі підримує брокерські позички. А ті позички пожирають міліярди, які потрібні для піддержання нормального розвитку промислу.

Сенатори домагалися, щоби до тарифового законопроєкту влучити ще одну постанову, яка завелаб 5-процентовий податок на біржевий оборот цінними паперами, коли такий оборот є наскрізь спекулятивний, себто коли купуючий не задержить паперів при собі принаймні 60 днів.

Сенатори Ґлес і Кінґ критикували ще й бувшого президента Кулиджа, котрий мав заявити, що позички брокерів ще не перейшли кульмінаційної точки. Супроти такої заяви президента не треба дивуватися, що цілий край обхопила орґія спекуляції. Так твердили сенатори.

Д-Р ВУРК ЗРЕЗИҐНУВАВ.

ВАШИНҐТОН, 5. червня. — Д-р Губерт Вурк, голова Републиканського Народного Комітету, який був головним виборчим менаджером президента Гувера, зрезиґнував зі свого становища. Кажуть, що причиною резиґнації було це, що Гуверова адміністрація не доцінювала тих заслуг, які він положив для неї, коли вона боролася за владу.

МОРРО ВЕРТАЄ ДО МЕКСИКА.

ВСІ ПЕРЕКОНАНІ, ЩО ВІН БУДЕ ПОСЕРЕДНИЧИТИ МІЖ КАТОЛИЦЬКОЮ ЦЕРКВОЮ І МЕКСИКАНСЬКИМ УРЯДОМ У ЗЛАГОДІ КОНФЛІКТУ.

ВАШИНҐТОН, 5. червня. — Двайт В. Морро, американський амбасадор для Мексика, перериває вакації. Він мав учора довшу конференцію з президентом Гувером та секретарем стейту Стимсоном і вертає негайно до Мексика.

Кажуть, що релігійний спір Мексика з католицькою церквою є тою причиною, яка змушує Морра до негайного поводвороту. Морро буде посередничити в тім спорі, але тільки в характері приватні людини, а не як офіціяльний представник Америки.

ГУВЕР ҐРАТУЛЮЄ ЙОНҐОВИ.

ВАШИНҐТОН, 5. червня. — Президент Гувер вислав ґратуляційну телеґраму до Овена Д. Йонґа і його американських товаришів з приводу того, що в Парижі повзято „крок, який приверне міжнародне довіря і трівкі відносини". Під тим кроком розумів президент закінчення репараційних переговорів.

ВИБОРЧІ НАДУЖИТТЯ.

АРЕШТУЮТЬ ЩОРАЗ НОВИХ ОБМАНЦІВ.

ДЖЕРЗИ СИТІ, 5. червня. — Мейор Гейґ і його прихильники вийшли побідниками при послідних муніціпальних виборах, але їх противники з тим не погодилися. Вони закинули, що при виборах поповнено надужиття і домагалися перечислення голосів. Це довело до арешту 8 виборчих урядовців, які допустилися обманств при численню голосів. Опозиція домагається обчислення голосів по всіх виборчих округах.

ФАРИСЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ.

Д-Р БАТЛЄР ВИСТУПАЄ ПРОТИ ТАРИФОВОГО ЗАКОНОПРОЄКТУ. КАЖЕ, ЩО ЧЕРЕЗ НЬОГО АМЕРИКА ГОТОВА ПІРВАТИ ЗВЯЗКИ ЗІ СВІТОМ.

НЮ ЙОРК, 5. червня. — Президент Колюмбійського університету Никлас Батлєр виголосив з приводу закінчення шкільного року промову, в якій обговорив проєкт тарифи, над котрою тепер дебатують у конґресі. Промові тій прислухувалося понад 20,000 осіб.

Д-р Батлєр назвав фарисейським той патріотизм, який не звертає уваги на инші народи, бо такий патріотизм говорить про міжнародну независиму торговлю і про міжнародні фінанси, а разом з тим ставить стіну, яка ті всі балачки робить пустими. Д-р Батлєр твердив, що теперішня цлова політика, яку пропонують у конґресі, йде в розріз з найкращими американськими традиціями і з тим, що голосили найбільші мужі Америки. Батлєр є тої думки, що цловий законопроект хоче догодити кождому продуцентови, який тільки має якийсь вплив на політику. А позатим не добачується тої великої шкоди, яку нанесе того рода політика для цілого краю, коли цілий світ обернеться проти Америки.

ЗГИНУВ ПОВСТАНЧИЙ ЛІДЕР.

МЕКСИКО СИТІ, 5. червня. — В останній боротьбі, яка відбулася в стейті Халіско між федеральними військами і рештками повстанчих загонів, загинув ґенерал Енрік Ґорочіта, якого уважали провідником „релігійного повстання". Тому, що католики привязували велику вагу до його особи, його тіло вислано до столиці й віддано родині. Зроблено це тому, щоби всі знали, що його вже нема.

У БОРОТЬБІ З ТРАХОМОЮ.

НЮ ЙОРК, 5. червня. — Завдяки постійній боротьбі з трахомою можна тепер ствердити, що та хороба зникла вже з багатьох стейтів. Найбільше випадків є ще в стейтах Мізурі, Тенесі і Кентоки. Там і є відповідні до цього шпиталі.

В Мізурі удержує сліпих стейт. Виплачує платню 3,152 сліпим, з яких 20% осліпло через трахому.

АРЕШТУВАЛИ ЗА ШПІОНАЖУ.

Чеська військова влада арештувала штабового офіцира Франца Фалота. Його обвинувачують у шпіонажі на користь Німеччини. Арештовано Фалота після того, як він, поспішаючи до Дрездена, забув на пражському летничому полі свій куфер з таємними документами.

ЛЮДЕ НАПЛИВАЮТЬ ДО ПІВНІЧНОЇ МАНІТОБИ.

Люде повінню напливають в мінеральну область північної Манітоби і місточка виростають як гриби по дощи. У Флин Флон поступають швидкі приготовання, щоби збудувати приміщення для 2,500 робітників, які дістануть роботу в тамошній майні. До Колд Лейк більше ніж тисяч осіб прибуло, не чекаючи на залізницю. Подібно є в Шерит-Ґордон.

Скоро поступає робота в Чорчіл і коли зачнуть приїздити потяги з пасажирами і товарами, то сей порт стане рухливою метрополією півночи. Кренбері Портедж, де рік тому був тільки перестанок для ловців та проспекторів, перемінилося в цвитучий осередок торговлі на півночі. Населення згаданих місцевостей поспішно зростає й оптимісти заповідають, що не треба буде довго чекати, як підчас перепису населення в кождій з них можна буде начислити по пять до сім тисяч осіб.

65,200 КВАДРАТОВИХ МИЛЬ У КАНАДІ ВІДФОТОҐРАФОВАНО.

В протягу минулого року відфотоґрафовано в Канаді з воздуха простір 65,200 квадратових миль. Се фотоґрафовання відбувається в ціли зроблення точних мап. Від 1923 р. відфотоґрафовано в Канаді простір 262,645 квадратових миль. Фотоґрафовання відбувається у вісьмох з девяти провінцій Канади. Остров князя Едварда є одинока провінція, якої мапи не роблено з воздуха. Всі ті інформації подав міністер внутрішних справ, Ч. Стюарт, у відповідь на питання в палаті послів 22 травня.

ЦІКАВО, ЧИ ДОКАЖЕ СЕЇ ШТУКИ.

До Торонто, Онт., приїхав з Анґлії Джордж Вестборі з Еско́т і хоче доказати, що він зробить тут життя власними силами і не буде писати до дому за грішми. Вестборі не є убогий чоловік; його майно в Анґлії вартує 100.000 долярів; однакож він хоче своїм родимцям доказати, що чоловік здібний і завзятий може дати собі раду в Канаді, хоч би приїхав тут і без грошей. Вестборі каже: „Мені лишилося з дороги ще 10 долярів в кишені і я скорше пущу собі кулю в голову, ніж напишу до дому за грішми".

СПРАВА АСЕКУРАЦІЇ ВІД БЕЗРОБІТТЯ.

Палата послів в парляменті Канади в Оттаві приняла 23 травня звідомлення комісії промислових і міжнародних взаємин, яка приняла й одобрила принцип асекурації від безробіття, оснований на примусових датках від держави, працьодавців і робітників. Одобрюючи принцип асекурації від безробіття, звідомлення рівночасно ствердужє, що право на запровадження такої асекурації належить виключно до провінцій.

ЧУДАЦТВА РЕКОРДІВ.

Доба рекордів, в якій живемо, приневолює деяких робити спорт навіть з мистецтва, що не має нічого спільного зі спортом. Віденський капельмайстер Бішоф іде за прикладом пяніста Ледовського, що побив рекорд гри нафортепяні, і хоче спробувати тесаме на скрипці. Бішоф є аматором гри верхом і на лещетах.

ВИБУХ У ФАБРИЦІ.

У чеській державній фабриці вибухових матеріялів у Семтині біля Пардубиць вибухла нітроґліцерина. Вибух знищив цей відділ, а інші фабричні будинки вчасти ушкоджені. З вибуху занявся теж недалекий ліс. Зпоміж робітників є 5 убитих, а 15 тяжче та лекше ранених. Минулого тижня в тійже фабриці вибухла була пара етеру та ранила кількох людей.

ЩО МІНІСТЕР?

Міністер не має великого значіння, на думку судді Кравфорда в Едмонтоні, Алта. Перед суддею відбувалася розправа з домаганням відшкодовання за смерть 14-літного хлопця. Адвокат доказував, що смерть хлопця була великою стратою, бо він мав в школі добрі успіхи і з нього міг колись бути міністер. На те завважав суддя: „Що то міністер! От якби були вигляди, що він мав бути знаменитим борцем на кулаки, або фільмовим актором, тоді булоб инакше. Я не думаю, що премієрови Болдвинови лишається щонебудь після того, як поплатить свої конечні видатки".

ЧИ АТЕЇСТ МОЖЕ БУТИ СВІДКОМ У СУДІ?

Перед поліційним суддею Ендрусом в Емерсоні (Канада) відбулася 22 травня розправа Івана Дідейчука за розбій на порозі. Покликано до зізнань чоловіка, що скаржив Дідейчука за напад. Називається він І. Антон. Судля сказав йому присягати, але Антон відмовився, говорячи, що в присягу не вірить, як рівнож не вірить у Бога ні в позагробове життя. Судля завагався, чи може приняти зізнання чоловіка, який не вірить в Бога, і відложив переслухання на кілька днів, щоби перевідати, що має в такім случаю зробити.

НЕЩАСЛИВА ПРИГОДА В ДОМІ УЧИТЕЛЯ.

Нещаслива пригода сталася в домі учителя, Українця, Стефана Никифорука, в Фішер Бренч, Ман., в пятницю, 24 травня. В 8 годині рано учитель приготовлявся поїхати з двома своїми дітьми автомобілем до Вінніпеґу, де його жінка була в гостині. Жінчина сестра, панна Порайко, збирала дітей, а учитель вийшов на фронтову веранду дому, щоби там наповнити ґазоліною свій запалювач сиґареток. Поки одначе вляв крапельку ґазоліни, ґазоліна в збанку зачала горіти. Никифорук не міг кинути збанка через двері веранди, бо вони були забиті цвяхами, отже пустився перебігти з ним через хату. У фронтовій кімнаті ґазоліна експльодувала раз і порскнула полуміню на всі боки, в кухни експльодувала другий раз. Усе в обох кімнатах почало горіти, а передовсім легке одіння на дітях. Обняті полуміню, діти зачали бігати і кричати. Учитель і сестра жінки вхопили дітей на руки і повибігали на двір, де погасили огонь. 14-літний брат жінки, на котрім також занялося одіння, вибіг сам на двір і згасив огонь, качаючись по земли.

Дім учителя є по середині місточка Фішер Бренч. Коли сусіди почули крик дітей, позбігалися і за хвильку вгасили огонь в хаті. Одначе попареним дітям не так легко було дати поміч. Їх треба було везти автомобілем аж до Вінніпеґу, віддаленого 100 миль. Дітей привезено до діточого шпиталю в Вінніпеґу і в кілька годин опісля 3-літний син п. Никифорука умер від попечення. Старша дівчинка, 8-літня, попечена на лици, руках і ногах, має надію на видужання. 14-літний Михайло Порайко має попечені руки і ноги, але за него нема страху. Учитель і сестра його жінки також попекли собі руки і потребують лікарського догляду, але до шпиталю не потребували йти.

ПОВСТАННЯ НА КУБАНІ ТА НА КАВКАЗІ.

З Риги повідомляють, нібито протибольшевицький рух на Кавказі прибрав характер повстання. Повстанці заняли Ставропіль і здобули там великі склади муніції та зброї. Відділ червоної армії в Ставрополі перейшов на бік повстанців. На Кубані відділ козаків нападає на уряди кубанської округи. З Ростова вислали відділи спеціяльного війська ДПУ для здавлення повстання. В перших сутичках було багато вбитих і ранених. В ставропільській окрузі большевицька армія обстрілювала з гармат три села, які геть зруйнувала.

КРАСУНЯ ПІД АНАТЕМОЮ.

Одна з жидівських ґазет у Варшаві зорґанізувала конкурс найкращої Жидівки в Польщі. У невиннім святі вибору „міс Юдеї" брав також участь заступник голови варшавської віроісповідної громади посол Фарбштайн. Жиди-ортодокси счинили ґвалт з приводу цілого конкурсу, а тимбільше факту участи Фарбштайна у такім святі, і домагаються його димісії. Сама же міс Юдея виклята рабінами і не має права входу до синагоги.

ЗНИМКА СЕНЗАЦІЙНОЇ ФІЛЬМИ.

У Берліні зібралася 25-го квітня велика юрба на вулиці, де відомий фільмовий актор Альдвіні мав скакати з даху 4-поверхового дому на балькон, потім з одного поверху на другий, а врешті з 1-го поверху на ланцюг, завішений понад вулицею. Альдіні не трафив на ланцюг і впав на публику. Дві жінки поранені, а сам він зломав ногу.

АРХІВ ЖИВИХ МОВ.

Віденська преса звертає увагу на своєрідний архів при Академії Наук у Відні, заснований там 30 літ тому фізіольоґом Зіґмундом Екснером. Є це фоноґрамоархів, де зберігаються всі европейські мови з кінця XIX. століття разом з діялектними формами. Архів цей створений для інституту мовознавства. Крім згуків мови фоноґрафи зберігають також народні мельодії. Ці фоноґрафи є зроблені на зразок вальцевих мовних апаратів Едісона, а працюють як ґрамофони. Теперішня збірка має 3,500 знимок з 400 мовами усіх частей світа. Великий матеріял зібраний підчас війни по таборах полонених. За прикладом віденського інституту підуть певно й инші високі школи мов, для яких першорядну вагу має жива ілюстрація вимови.

УКРАЇНСЬКА МОВА І ДИПЛЬОМИ.

Народній Комісаріят Освіти повідомив усі вищі школи на Україні, що студенти, які покінчили студії, не можуть дістати дипльому доти, доки не зложать іспиту з української мови. Чи не краще зробити так, щоби студенти не могли вступити до вищих шкіл на студії доти, доки не зложать іспиту з української мови? Бо коли вимагається від них аж тоді знання української мови, коли вони мають одержати дипльоми, то насувається питання: а щож з українізацією тих шкіл? Таж вони українізуються вже цілих 5 літ.

УЧИТЕЛІ В РОЛІ ВІЧЕВИКІВ.

Львівська шкільна кураторія наказала цього року всім учителям польської мови та літератури зголоситись до Комітету свята 3-го травня і віддатись до його диспозиції. Ці вчителі мають підчас маніфестаційного походу через місто в ріжних місцях виголошувати короткі промови на тему конституції 3-го травня. Деякі з них, що досі не виступали ще ніколи як промовці, чіхаються від треми, як це виглядатиме їхній виступ у ролі вічевих промовців під голим небом і тисячною юрбою.

КИТАЙЦІ АРЕШТУВАЛИ РАДЯНСЬКОГО КОНСУЛЯ В ХАРБІНІ

СПОДІВАЛИСЯ ЗНАЙТИ ПАПЕРИ ПРО БОЛЬШЕВИЦЬКУ ПРОПАҐАНДУ В КИТАЮ. ЦЕЙ АРЕШТ ЩЕ БІЛЬШЕ УСКЛАДНИТЬ РАДЯНСЬКО-КИТАЙСЬКІ ВІДНОСИНИ, ЯКІ ВЖЕ Й ТАК НАПРУЖЕНІ.

ТОКІО (Японія), 5 червня. — З Харбіна повідомляють, що по наказу правителя Манджурії китайська поліція арештувала радянського консуля Кузнецова. Китайці підозрівали, що він везе до Москви документи, які свідчать про комуністичну пропаґанду III Інтернаціоналу в Китаю. Вони дуже чемно поводилися з Кузнецовим, поки він їхав по Манджурії, але коли Кузнецов готувався перейти на радянську територію, китайська поліція арештувала його разом зі всім баґажом.

Думають, що й цим разом таксамо, як підчас ревізії в харківському радянському консуляті, Китайці жадних документів не знайдуть, бо за кілька хвилин до арешту один радянський урядовець переїхав автомобілем на радянську територію. Инші кажуть, що цей арешт переведено у відповідь на позбавлення права екстериторіяльности китайських консулятів у радянській Росії.

У всякому разі взаємовідносини між Китаєм та радянською Росією стають все більше напружені. У відповідь на замкнення Китайцями радянського ґенерального консуляту в Харбіні большевики замкнули китайські консуляти у Владивостоці, Благовіщенську та в Хабаровську.

МЕК ДОНАЛД СТАВ ПРЕМІЄРОМ.

ВІН ФОРМУЄ СВІЙ КАБІНЕТ МІНІСТРІВ, АЛЕ ДО ВЛАДИ ПРИЙДЕ НЕ СКОРШЕ ЯК НА ПОЧАТКУ ЛИПНЯ.

ЛОНДОН (Анґлія), 5. червня. — Після уступлення Болдвина король завізвав до себе Мек Доналда та доручив йому зформування нового кабінету міністрів. Мек Доналд це предложення приняв і негайно почав формувати своє міністерство. Він сподівається остаточно сформувати його до 25 червня, коли збереться парлямент.

Тоді по прочитанню престольної промови короля, в яку буде включена програма діяльности міністерства Партії Праці та по закінченню дебат над королівською промовою, Мек Доналд перебере владу в свої руки.

НОВЕ ЗАВДАННЯ.

ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РЕПАРАЦІЙНИХ ПЕРЕГОВОРІВ БУДЕ СКЛИКАНА КОНФЕРЕНЦІЯ МІНІСТРІВ СПРАВ ЗАКОРДОННИХ ДЕРЖАВ АНТАНТИ ТА НІМЕЧЧИНИ, ЩОБИ ВИРОБИТИ МІРИ ДАЛЬШОЇ ПАЦИФІКАЦІЇ ТА СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕВРОПИ.

БЕРЛІН (Німеччина), 5. червня. — Після того, як закінчилися праці репараційної комісії, залишилося до полагодження багато инших питань, що випливають у звязку з репараційним договором. Для полагодження цих питань мають скликати конференцію міністрів справ закордонних усіх держав, звязаних з репараційним договором.

На цій конференції будуть розглядати питання не лише викликані репараціями, але й ті, що забезпечують дальшу стабілізацію мира в Европі та її пацифікацію.

ВИБУХ ВЕЗУВІЯ.

ЛЯВА ЗАЛИВАЄ ВСЕ НОВІ ПРОСТОРИ НА ЗБІЧУ ГОРИ. ВОНА ВЖЕ ЗНИЩИЛА КІЛЬКА ХАТ І САДІВ ТА ЗАГРОЖУЄ ДАЛЬШОЮ РУЇНОЮ.

РИМ (Італія), 5. червня. — Ще в памяти всіх, як минулого року сицилійський вулькан Етна вибухом ляви спричинив шкоду околичному населенню на багато міліонів лір. Тепер подібна доля чекає населення, що замешкує збіча Везувія.

Вибух вулькану не зменшується, а навпаки, все стає грізніший. Крім головного потоку ляви вибухли також инші менші, але численні потічки, які в нестриманім своїм русі вже захопили значну площу й знищили багаті овочеві сади та оселі мешканців. Населення зі страхом чекає дальшої загибелі їх добра та випроваджується зі своїх рідних осель під відкрите небо, рятуючи, що може.

ВСЕ ЛИШИТЬСЯ ПО СТАРОМУ.

НЕ МОЖНА ЧЕКАТИ, АЖ ЛІҐА НАЦІЙ ПОЛЕКШИТЬ СТАНОВИЩЕ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШОСТЕЙ.

ЛОНДОН (Анґлія), 5. червня. — Рада Ліґи Націй, що тепер збирається в Мадриді, має розглянути пропозицію комісії трох у справі полекшення становища національних меншостей в ріжних державах. Предложення канадійського сенатора Дандюранда, щоби кожна меншість мала право подавати скаргу на своє правительство до Ліґи Націй, комісія девчому змінила в некористь меншостей. Протокол комісії буде опублікований після обговорення його Радою Ліґи Націй.

НОВИЙ ЛЕТ ЦЕПЕЛІНА.

ФРІДРІХСГАФЕН (Німеччина), 5. червня. — Слідуючий лет „Графа Цепеліна" до Америки визначено на 20. червня, коли на це дозволить стан погоди.

ГОТОВИЙ ЛЕТІТИ ДО АМЕРИКИ.

СТОКГОЛЬМ (Швеція), 5. червня. — Шведський летун Аренбурґ уже скінчив усі приготовлення для лету зі Швеції до Америки. Він тепер чекає лише відповідної погоди, щоби летіти до Злучених Держав через Ґренляндію.

СМЕРТЬ ІЗЗА СПЕКУЛЯЦІЇ.

ВІДЕНЬ (Австрія), 5. червня.—Д-р Сіман, 52 роки, високий урядовець державного щадничого банку, ізза невдалої спекуляції на біржі покінчив самогубством. Передтим він отруїв свої дружину та двоє малолітних дітей.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РОБІТНИЧЕ ДОЗВІЛЛЯ

Вилієм Ґрін, президент Американської Федерації Праці, заговорив про чергове завдання робітників у їх змаганнях до поліпшення своєї долі. Таким завданням уважає він змагання до введення пятьдневної тижневої праці. В той спосіб припало би отже для робітника два дні відпочинку.

Потребу й конечність отого дводневого робітничого дозвілля аргументує Ґрін ріжними причинами. В першу чергу думає він зарадити в той спосіб щораз то більше зростаючому безробіттю. Бо відома річ, що машина витискає щораз нові маси робітників, позбавляючи їх варстату праці. Машина як орудде, яке мало пособити робітникови, стає тепер його прокляттям. І річ ясна, вина тут не в машині, яка на ділі являється добродійством людства, а в тім суспільнім порядку, що не дає можности робітникови користати в рівній пайці з фабрикантами з того зиску, який завдячуємо машині, а який проявляється у тих великих багацтвах і тій високій життевій стопі, яких ми тепер свідками. Вже сама звичайна справедливість наказує, що той, що при тій машині робить, повинен в першій мірі з неї користати, бож його потом збогачується світ, підноситься життева стопа. Пятьдневний тиждень праці є отже для робітника певного рода вирівнанием за те упослідження, якого він дізнав, збогачуючи инших.

Дотого пятьдневний тиждень праці розвяже принаймні наразі справу безробіття, а тимсамим розвяже ледви чи не найважнішу економічно-суспільну проблєму. Розвязка та буде й у тім случаю тільки часово, але й це був би вже великий успіх. Самої проблєми безробіття не дасться розвязати так скоро й легко й то з боку одної держави. Це важна міжнародна проблєма, яка вже тепер висить над судьбою кождого уряду. Це проблєма, яка може привести світ до екокомічної катастрофи й тому саме треба її вирішувати дорогою міжнародних порозумінь. Бо тільки в той спосіб можна усунути божевільну міжнародну торговельно-промислову конкуренцію, яка у своїх наслідках для робітника страшніша від тої машини, що позбавляє його варстату праці.

Робітниче дводневне дозвілля допоможе ліквідації безробіття і піднесе інтелектуальний уровень робітника. Воно дасть йому змогу більше читати й образуватися та ходити на ріжні курси. Освіта піднесеться, а з нею будуть розвиватися ті інституції, що поширюють освіту чи дбають про заспокоєння культурних потреб громадянства. Значить, буде користь з культурного і з економічного боків.

Це вже зрозуміли в ріжних інституціях і дводневе робітниче дозвілля вже там заведене. Згодом стане воно правилом. До того саме треба робітникам змагати.

Д-р В. Клодницький.

НЕДОМАГАННЯ ДЕМОКРАТІЇ

I.

В останніх часах богато закидів робиться на адресу демократії — як форми державного життя. Демократію критикують не лише праві елєменти, себто монархісти, але також ліві — себто ліберали, радикали, соціялісти до комуністів включно. В критиці т. зв. лівих елєментів, себто не-монархістів, є замітне те, що майже кожда критикуюча сторона хвалиться, що лише вона стоїть на основах правдивого народовластя, суверенітету народа і справедливости. Закиди, себто „докази", що демократія не домагає, стрічаємо не лише підчас мітинґових дискусій та на сторінках пристрасно редаґованої преси — але стрічаємо їх рівнож і в поважних наукових працях і журналах. На цьому місці треба згадати таких світочів науки: Sir H. S. Arain: "Popular Government 1885"; Heranschaw: "Democracy at the Crossways 1919"; Bryce: "Modern Democracies V. I—II 1921"; Guy Grand, Spengler, W. Durant і инші.

Окрім цього і саме життя показує нам, що народовластя сьогодня тут і там сходить на бездоріжжя і тратить свою базу. Це бачимо на Італії, Росії, Польщі, Еспанії, Туреччині — а навіть під деякими зглядами на Америці та Анґлії, де говориться так богато про парляментаризм, суверенність народа, справедливість державного устрою і т. п.

II.

Від другої половини XIX. століття в політичній літературі вкорінювалось переконання, що розвій державних форм дорогою природних — незмінчивих законів прямує — наближається до демократії. Речниками такого розумовання були в першу чергу французькі державознавці як пр.: De Tocqueville: "De la Democratie en Amerique"; Prevost-Paradol: "La France Nouvelle 1868"; E. Scherer: "La Democratie at la France 1885".

Щойно згадані державознавці доказували, що народовластя є немонучою конечністю, та що воно природною ходою наступить і заволодіє державами і то без огляду, чи хто хоче, чи не хоче демократії.

Чом саме французька школа державознавців так свято вірила в прихід демократії — не трудно вгадати.

Французи мали за собою, перші в нововічній історії, абсолютну державу, якої король говорив: „держава, це я", — Французи мали за собою найкровавійшу революцію із найріжнороднійшими експериментами громадських форм життя, дальше Наполеонів і опісля демократизуючуся республиканську державу.

III.

З французькою школою державознавців не погоджувались тогочасні анґлійські державознавці (головно Sir H. S. Araine), що також можна пояснити собі на підставі анґлійської історії (головно беручи під розвагу розвиток анґлійського парляментаризму!). Натомісць Багато німецьких державознавців, старшої і молодшої школи (Rodbertus, Kelsen) погоджуються із виводами французьких вчених. Ба що більше, деякі німецькі вчені ставлять демократію на висоті релігійної святости (Sombart, Kelsen) і своїми творами вщіплюють в німецький нарід ідеольогію необграниченої демократії (головно Kelsen — провідні його думки: всенародне референдум, народня ініціятива та пропорціональність).

IV.

Пару десяток років тому в більшости монархістична Европа боялась приходу демократії. Подавляюча більшість людей думала, що з приходом демократії в Европі ані життя ані приватне майно не будуть пошановані. Нині в краях, де ця форма держави знайшла собі право буття-життя, для тих, що боялись демократії, стало не страшно — для приклонників демократії натомісць замісць надмірної радости прийшла жура, бо показалось, що народовластя є формою людського життя — формою, яка має свої добрі сторони, але й чимало недомагання.

Якіж саме недомагання має народовластя?!

Щоби на це питання як слід відповісти, то треба нам докладно проаналізувати понимання демократії і то на протязі цілої історії. Проаналізувати понимання демократії на протязі цілої історії ми мусимо тому, бо сьогодня інтерпретується поняття „демократія-народовластя" так, як хто хоче, зглядно, як кому треба.

Піде якийсь визначний соціяліст в розріз із комуністичною партією, то він сейчас буде доказувати, що диктатура пролєтаріяту, яку заведено в Радянськім Союзі, є цілковитим заперeченням засад народовластя. І навпаки. Репрезентанти російського комунізму з неменшою самопевністю дуже часто доказують, що лише вони є речниками справжнього, реального народовластя, а противники це собі формалісти та „нічтожники", яким далеко до реальної демократії. Тут для ілюстрації требаб згадати полеміку Кавцького з Троцьким з 1920/21 року, з тим додатком, що сьогодня Троцький, опинившись поза межами Рад. Союза, який він „розбудовував" словом і мечем, вже сам думає інакше про „свою науку", дану Кавцькому. Таких спорів можнаб і більше зацитувати!

V.

Щож саме уявляє демократія в ріжних часах?

Грецькі фільософи-державознавці Плятон та Аристотель (Плятон 427—327 перед Христом. Його політичні твори „Република", „Державний муж" і „Закони". Аристотель 384—322 перед Христом. Його твори: Нікомахійська Етика", „Конституції" і „Політика") називають демократією державну форму, в якій нарід сам для себе творить закони. Плятон та Аристотель розріжняли три державні форми: 1) монархію (правління одного), 2) аристократію (правління горстки чи кляси) та 3) демократію (правління загалу, себто широких мас народа).

На їх думку демократія є такою формою громадського життя, де кождий громадянин є свобідний. Він, то є громадянин, має можність жити, як йому завгодно, він має можність життя своє улаштовувати, як йому любо, — а головно громадянин має можність сам для себе творити собі закони.

В новійших часах Руссо (Руссо 1712—1778. Його головний твір п. з. „Суспільний договір 1762 р.") розвиває поняття демократії ширше. У нього демократія являється теж державною формою, в якій нарід не лише творить закони, але і сам собою править. Руссо доказує, що демократія є тоді, коли нарід творить закони, без огляду на те, хто після тих законів править державою (пр. монарх, чи колеґія). На думку Руссо, народови, як суверенникови, вільно поручити державні аґенди, кому йому подобається. Вслід за цим нарід має контролю над правительством, якому доручив ведення державних аґенд. Руссо конструує синтетично загальну волю громадян держави і тим противиться пануванню одної кляси в державі, без огляду на це, чи то є кляса висша, чи низша. Такий погляд заступає також теперішний державознавець — згаданий раньше — Bryce.

В слід за цим і такі держави як Анґлію, Норвеґію, Швецію та Бельґію можнаб називати демократичними державами. Правду кажучи, хоч в Анґлії є король, то його права дуже обмежені парляментом. Він ніби має право санкціонувати закони, або поставити своє „veto", одначе вже 300 років жаден анґлійський закон не був заперечений „королівським veto". Окрім того анґлійський король не іменує собі міністрів, бо їх іменує парлямент вибраний народом.

VI.

Взявши під розвагу суть демократії, себто повну свободу громадянина, його важне завдання, то є „творити собі закони", можність жити як завгодно і улаштовувати своє життя без всяких перепон зовні, то ми мусимо ствердити, що нині такого народовластя за виїмком Німеччини й Австрії майже ніде нема. Чом? Нинішна демократія, на загал взявши, головно в творенню законів не має всіх своїх атрибутів-прикмет і тому вона недомагає і сходить на бездоріжа. Сьогоднішна демократія в творенню законодатного тіла й закона послугується: рівністю, загальністю, безпосередністю і тайністю. Ми до законодатного тіла, до парляменту вибираємо „свого речника" рівним, загальним, безпосереднім і тайним правом голосовання. До того ми, „демократи", знаємо ще і доґму „більшість рішає" (навіть одним голосом) і на тому кінець!

Чи в даному разі демократія не грішить несправедливістю?! Певно що так!

Коли ми прийдемо до такого заключення, то мусимо стреміти до злагіднення несправедливости „вигравати одним голосом більше" справу і додати демократії атрибут **пропорціональности,** себто, що при виборах мандати будуть пропорціонально розділювані. Візьмім собі такий примір: Держава „А" при парляментарних виборах одним мільоном голосів має вибрати свій парлямент із 100 членів. На кождого посла має впасти 10,000 голосів. Держава поділена на 50 виборчих округів. В державі є дві партії, одна малощо більша від другої. В кождому окрузі маємо по 4 кандидатів — з двох партій, по двох. По виборах показується, що одна партія в кождім окрузі одержала парусот більше голосів. Загально взявши, сильнійша партія зібрала пів міліона і десять тисяч, а друга пів міліона без 10 тисяч голосів. Вслід за цим перша партія 50 мандатів одержала за ½ міліона, а других 50 лише за 10,000 голосів. Значиться, 490,000 громадян, замість 49 мандатів нічого не дістане і в слід за цим в творенню закона не проявить ніякої співучасти. Взявши під розвагу пропорціональність і систему ліст на цілу державу — 2 лісти — обі партії, пропорціонально до своєї сили, увійдуть до законодатного тіла.

Система пропорціональности істнує приміром в Німеччині — її немає в Анґлії! Колиб ми, змагаючи до демократичного устрою нашого громадського життя, усунули рішення більшістю голосів (навіть одним голосом, а завели систему, що ¾ голосів рішає; колиби ми дальше ввели в життя пропорціональність, то ми наближилибся бодай до справедливости і тим робом миб до певної міри знівелювали диктатуру одної партії над другою. Вслід за цим миб за-досить учинили ідеольоґії демократії, яка абсолютно противиться всякій диктатурі.

На цьому місці мігби хтось нам закинути, що на такій основі розбудована держава не моглаб істнувати, бо гра сил ріжних угруповань не позволялаб повзяти якихнебудь міродатних ухвал.

Німецький державознавець Кельсен у своїх творах розбудовує систему, яка реґулює відношення ґруп до себе і реґулює співпрацю ріжних ґруп так, що результат тої співпраці мусить виходити на користь народа і держави. Свою систему називає Кельсен **системою політичного релятивізму.** Розбудова і суть політичного релятивізму виглядає ось так: „Демократія не прознає ніякої диктатури ґрупи над ґрупою. Демократія не признає ніякого абсолютного примусу-порядку, ніякої абсолютної віри, чи погляду. Противно, демократія признає гру всіх сил і пошанування всіх поглядів і переконань. В громадському житті немає абсолютної — 100%-вої правди, немає доґм, немає талмуду! Кожне політичне угруповання зі своєї точки зріння має за собою певну лише релятивну рацію. Льоґічно беручи, всі угруповання лише наближаються до істини і кожному з них бракує якась скількість відсотків до 100%. Так представляється моральна сторона політичного релятивізму. З Фізичного боку вона мається так само. Жадна ґрупа не має цілих 100% сили!

Якеж з цього заключення?! З цього заключення таке, що в державному орґані належиться кодній ґрупі стільки права, скільки вона має сили на основі прінціпу пропорціональности. Щоби засаді пропорціональности задосить учинити, Кельсен видвигає засаду компромісовости в державі, яка модулює партійну заїлість і доводить народній орґанізм до нормального життя.

Ми, Українці, дуже сильно прогрішуємося супроти правдивих засад народовластя. У нашому народному орґанізмі немає ані одної ґрупи, якаб не „доказувала", що лише вона має 100% правди і права на спасення України. По всіх усюдах між українськими ґрупами страшна заїлість. Кожна наша партія не хоче ані дрібку права признати іншій українській ґрупі. Всі наші ґрупи і партії, безогляду, яка в них сила, посягають по 100%-ву власть над народом і з того виростає наша траґедія. Ми мусимо пізнати наші недомагання і мусимо навчитись того, що в народньому орґанізмі нам належиться стільки місця і права, скільки є за нами сили.

Дальше, ми мусимо навчитись, що українські ґрупи і партії мусять між собою мати компроміси, щоб витворити один спільний фронт, спосібний до боротьби із зовнішними ворогами.

СПРАВЛЕННЄ ПОХИБКИ.

У звіті жертв з коляди, оголошенім в ч. 67-мім „Свободи", пропущено А. Безвозюка, котрий зложив $1.00, та М. Чагарина, котрий зложив 50 центів.

А. Сидор.

Мати (до синка): Богданку, скажу таткови, що ти нині був нечемний.

Син: Правду каже тато, що жінки все мусять виговорити, не всилі нічого задержати в тайні!

Др. Остап Грицай.

НАРОДИ В БОРОТЬБІ ЗА ВОЛЮ

III. Нідерлянди й Филип II.

I.

В січні ц. р. минуло 350 років від заключення т. зв. **Ітрехтської Унії** — від міста Ітрехт (Utrecht) в голяндській провінції такогож імени — яка стала основою визволення, а далі й державної самостійности теперішнього королівства Нідерляндів або Голяндії. Ця славна країна сьогодня одна з найкрасше загосподарених в усій Европі. Окружена від заходу й півночі морем, а до того як глибока низина положена в ¼ части всього простору більш ніж пять метрів нижше поверхні моря і тимсамим наражена від віків на катастрофи найгрізніших повіней*). Голяндія на 34.200 кв. км. простору виявляє всетаки 70% прегарно управленої землі. Вона визначна плеканням расової худоби (особливо волів), молочними продуктами (сир з Едам і Ґавда), культурою ярини і цвітів (передовсім в садах міста Гарлем), риболовством, а далі дуже високо розвиненим промислом і торговлею, особливож морською, після Анґлії найбогатшою у світі. Забезпечуючись від наступів моря і виливів могутніх рік великанськими греблями й загатами та переводячи доцільну каналізацію на всіх просторах краю, Голяндці добули великого майстерства в области **гідротехніки;** вони із щораз красшими успіхами осушують значні частини землі, залиті водою, а ця їх постійна боротьба з природою за землю сталила в них від віків життеву енерґію і почуття самостійности, що й доволі гордо висловлюється в голяндській приповідці: „Світ сотворив Господь, але землю сотворив собі Нідерляндець сам". Тим то характером своєї вдачі, своєї тугости і свойого життя Голяндці наближуються дуже до Анґлійців. Вони несхитно витревалі працьовники в околі своєї трудолюбивої буденщини, неструджені господарі своїх хат, для яких матеріяльне богацтво це в першу чергу основа життевої незалежности. Блискучий добробут 6-міліонового голяндського населення являється так уже з давніх давен твердою основою їх визначного становища в колі всіх народів світа, їх пропамятних досягнень в области культурного життя і культурної творчости, пронизаної в них скрізь глибокою любовю до свободи як до найціннішого скарбу людини. В історії минулого инших народів грають здебільшого володарі, цісарі, королі тай инші реґенти ролю носіїв судьби даного краю. А в минулому Нідерляндів бачимо передовсім **горожан** як виразників народу, вже то в їх культурних подвигах для бортьби і слави нації, вже то в кожночасній боротьбі проти чужинецьких завойовників і деспотів. І таксамо в области нідерляндського мистецтва, зокрема в области будівництва й малярства, маємо здебільшого знаменні памятники високо розвиненого горожанського життя, артистичні памятники, увіковічнюючі не лицарів й подвиги хижих цісарів і королів, а культурні цінности, сотворені трудженниками самого народу. Так в области нідерляндського будівництва захоплюють нас до сьогодня чудові своєю імпозантною красою радниці (ратуші) і торговельні палати й галі в колишніх осередках національного життя в Нідерляндах, як ось в Антверпен, Айперн (Ypern), Бріґґе, Бріссель, Левен, Авденард (Oudenarde), Лейден і в цілому ряді инших. А й архитвори нідерляндського малярства надихані з одної сторони духом розкішного добробуту життя — передовсім в картинах славного мистця Петра Павла Рубенса **(Rubens, 1577—1640),** незрівнаного уподобника красивого жіноцтва — а з другої подихом завжди активної буденщини нації. Малярі Франц Гальс і (фан дер) Гельст малюють тут залюбки героїв національної боротьби і визначних представників рідного горожанства; Петро Брешель **(Brueghel),** брати Остаде і Ян Стен уводять в малярство картини з життя голяндського селянства; а великий мистець Нідерляндів Рембрандт **(Rembrandt, 1607—1669)** малює між иншим сцену анатомічної лекції в університеті, а в картині „Нічна сторожа" чету одної дружини стрільців в Амстердамі. Пропамятного впливу добули теж Нідерляндці на розвиток европейської науки трохи не в усіх її областях. Вони відограли першорядну ролю в історії друкарства, їх свободолюбива вітчина була місцем прибіжища і для великих учених инших народів, які користувалися в них свободою творчої праці (нпр. обидва славні фільософи, Жид **Спіноза** і Француз **Декарт).** Словом — з якого становища ми й не підійшлиб до цеї чудової країни над Північним морем, то скрізь зустрінемося з прегарними й важливими культурними добутками нації, для якої свобода — це перша умовина всякого розвитку. І ми почуваємо, що народ, сповнений ущерть духом життевої самостійности, мусів з усіх сил боротися за свою волю й державу, кілько разів чужинецькі хижаки намагалися поневолювати його. А таку боротьбу Нідерляндів за волю бачимо тут в **XVI. ст.,** боротьбу, якою Нідерляндці вибороли собі державну незалежність, і яка належить до найбільш епохальних в новітній історії Европи.

Простежімож хоч коротко її найголовніші події. Вони такі знаменні для кожної визвольної боротьби поневолюваного народа, що й ми, Українці, можемо з них для наших визвольних змагань під теперішню пору чогось навчитися.

„Wij leven vrij, wij leven blij,
Op Neerlands dierbren grond,
Ontworsteld aan de slavernij
Zijn wij door eendragt groot en vrij;
Hier duldt de grond geen dwinglandij
Waar v r i j h e i d eeuwen stond".*)

З голяндської народньої пісні.

Деспотом, з яким нідерляндському народові судилось почати боротьбу на життя і смерть, був еспанський король **Филип II.** Він унаслідив тут престол після свойого батька Карла V (1519—1556), може наймогутнішого европейського імператора тодішньої епохи. Сучасна приповідка говорила про могучість еспанських володарів, що „como se mueve España, la tierra trembla" (коли Еспанія ворухнеться, то дрожить земля). І слушно. Бо велич імперії Карла була така, що в неї, по відомим словам історії, „не заходило сонце". До Еспанії належали именно і всі заморські кольонії, добуті нею з відкриттям Америки (1492), а Карло, як онук австрійського цісаря Максиміліяна І. (Габсбурга), сидів теж на цісарськім престолі Австрії і всієї Німеччини, а крім того був суверенним володарем деяких частин Італії. До цеї то великанської еспансько-німецько-італійської імперії враз з її пребогатими заморськими кольоніями судилось належати й тодішнім нідерляндським провінціям. Вони являлися неабияким укладом в Карлову державу. Тоді именно Нідерлянди враз з нинішньою Бельґією творили одну цілість. На півночі (в теперішній Голяндії) з населенням виключно ґерманського походження, а на півдні (тобто в теперішній Бельґії) ще й романського (т. зв. Валльонів), і — як учив досвід з недавного минулого — доволі самосвідомим. Ті колишні нідерляндські провінції належали протягом довгих століть, аж до XIV в., спершу до Франції, опісляж таксамо, як і давня Швайцарія, до німецького цісарства. Але при кінці XIV. в. стали вони переходити під владу могутніх тоді князів Бурґундії*), з яких головно **Карло Сміливий (1467-77)** зміг їх доволі тісно обєднати під своїм володінням. Але Карло, відомий зі своєї ворожнечі проти визвольних змагань тодішньої Швайцарії, згинув у боротьбі з цими-ж (1477), не лишивши по собі ніякого мужеського потомка, тільки одиначку доньку, **Марію,** тоді двацятьлітню красавичку бадьорої вдачі. Вона була вже заручена з вісімнацятьлітним австрійським архикнязем Максиміліяном, сином габсбурґського цісаря Фрідріха III. і його пізнішим наслідником.

(Дальше буде).

*) Починаючи від р. 515 до р. 1825 навіщували ті повені Голяндію май...

*) Починаючи від р. 515 до р. 1825 но катастрофальних наліч?ють між ними 190. В р. 1230 затопила повінь у країні Фрізлянд 100.000 людей; 1240 р. стало її жертвою тут же місто Ровґгольт з семи доокружними селами; 1277 р. знищила ріка Емс своїм виливом 33 сіл з численними монастирями; взагалі продовж семи останніх століть стратила Голяндія через наступи моря 6370 квадрат. км. земельного простору. Такі самі грізні тут виливи рік — Голяндія одна з найбільш наводнених країн в Европі — нпр. вилив ріки Мази (Maas) 19. XI. 1421 р., жертвою якого стало теж 100,000 людей. — О. Г.

*) В перекладі на нашу мову: „Ми живемо вольні й повні радости на дорогій нам землі Нідерляндів. Розторощені в нас пута неволі. Обєднуючою згодою ми великі й вольні, ніяка насила не вдержиться в країні, де тільки свобода царює з давних давен". — О. Г.

*) Франц. Bourgogne, теперішні французькі департаменти: Aine, Saone-et-Loire, Cote d'Or та Yonne! Столицею Бурґундії було місто Діжон (Dijon). — О. Г.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

КУПІВЛЯ РЕАЛЬНОСТИ В АМЕРИЦІ.

Прочитавши статтю д-ра Михайла Ґалана у „Свободі" з дня 29 м. м., я вирішив дещо написати про купівлю реальности в Америці.

Купівля тут реальности є важна справа, приступаючи до якої треба бути дуже обережним. Перше за все треба добре знати брокера, через якого купується реальність, щоби не купити такої реальности, на якій не то що не заробиш, але скорше згубиш. Отож багато людей купують лоти від зовсім незнайомих і випадкових аґентів, навіть не бачучи зовсім тих лотів, за які часто платять грубий гріш. Такі лоти, куплені мов кіт у мішку, зрештою приносять лише страх людям, бо, протримавши їх иноді й десять років, люди часто продають їх з великою стратою.

Наведу маленький приклад. Тому два місяці я продав 2 лоти за 350 долярів, а ті самі лоти були куплені в 1918 році за 550 долярів. Отож власник тих лотів стратив 200 долярів, а в додаток ще й 10 років платив податок за них і тратив процент за свої 550 долярів. Це сталося тому, що той, хто купував ці лоти, не знав зовсім аґента, а вірив йому на слово, бо той обіцяв великий заробок. Такий аґент звичайно має великий автомобіль і до того ніґра за шофера, а це на наших людей сильно впливає й вони ніколи не можуть відмовити такому „поважному „панові-аґентові".

Колиж знову наш Українець-брокер, якого всі знають довгі роки, хоче продати своїм людям добру лоту, або дім, на чому дійсно можна згодом заробити, то наші люди відмовляються тим, що, мовляв, мій кум купив лоту і стратив, тому й я не буду нічого купувати, бо страчу.

До мого офісу багато приходить людей, котрі покупили реальність при помочи инших брокерів, а тепер бачуть, що ті реальности не варті заплачених грошей, отож вони приходять тепер до мене, щоби продати їх реальність хочби без страти. По оглянению реальности я бачу, що вона не варта заплачених грошей, а тому відмовляюся продавати й кажу, що хай продасть той, хто купив цю реальність.

Є й такі аґенти, що продають шери неістнуючих корпорацій, а коли їм трудно продати кому шери, то вони пропонують тоді тому, хто купить шери, роботу. Ось приклад: Продали одному Словакови шерів на 5,000 долярів й дали йому лопату та поставили копати на одному шматку землі рів, бо, мовляв, тут буде будуватися фабрика. Коли компанія, власниця цієї землі, довідалася, що хтось робить на її землі рови, то запитала того чоловіка, що він робить і хто його туди післав? А він показав паку шерів на 5,000 долярів і каже, що йому дали роботу продавці цих шерів, розуміється фальшивих.

Нарешті тих продавців шерів арештували. Виявилося, що вони вже спродали своїх шерів на 36,000 долярів, але гроші ці нікому не вернулися. Ось таку роботу часто виконують аґенти, які людям зовсім незнані.

Тепер в майнах роботи йдуть погано, а тому багато наших людей приїздить і в нашу околицю до Алентавна, щоби купити собі тут фарми. Вони попадають в руки чужих аґентів, а ті часто наділяють їх фармами з негідною землею. Отож наші люди все тратять на своїх невдалих купівлях.

Краще було би для наших Українців, колиб вони, купуючи собі на будуче реальність, звертались виключно до своїх, до знаних брокерів, то тоді можна буде уникнути ошуканств. Але й самі українські брокери мусять бути орґанізованими та відповідальними перед своєю орґанізацією за свою чесність. Тому я цілковито приєднуюся до гадки п. д-ра Ґалана, щоби українські брокери зїхалися разом та створили свою орґанізацію, якаб допомагала Українцям при купівлі й тим застереглаб їх від ріжних ошуканців.

Дмитро Карпович,
Алентавн, Па.

Між приятельками. — Чому ти так дуже приглядаєшся мойому капелюхові, Ірцю?

— Бо він з року на рік виглядає кращий, Марійцю!

З ХАРАКТЕРИСТИЧНОЇ ПРОМОВИ.

Маршал польського сойму Іґнат Дашинський, який недавно виїхав в політичну подорож по Европі, виголосив у Парижі пропаґандистичну промову, що не є позбавлена інтересу і для нас.

Марш. Дашинський говорив про мартирольоґію польського народу (з додатком польських соціялістів) під владою займанних держав. В російській займанщині (в Конґресівці) в рр. 1906, 1907 і 1908 вішано річно пересічно 200 польських соціялістів.

„Так поводилась з нами „словянська Росія". А як поводилась з нами Прусія, „держава божого страху і добрих обичаїв"? Забирано Полякам землю, викидано польську мову зі школи і публичного життя. Ми бачили там нещасних селян із Познанщини, що жили в нужденних возах, тому, що пруська влада відмовила їм права будувати дім на власному ґрунті. А все те в імя пруської культури!... Лише Австрія, побіджена в р. 1859 і 1866, згодилася признати Полякам національну автономію. Ми мали польський сойм у Львові, два університети, академію мистецтв, гірничу академію, академію наук, польські школи і польських урядовців. Але зате Відень домагався худоби, вугля, збіжа, грошей і рекрута. І австрійську займанщину трактовано як кольонію, що надається до експорту австрійського промислу.

„Таким було життя Поляків у самому осередку Европи на початку XX. ст. **Але засуджені на смерть, ми не хотіли вмирати!**... Ми були постійним „бунтарем" для Европи, для демократії, для поступу".

Дальше оповідає Дашинський про траґедію Поляків підчас війни, про боротьбу за незалежність, про те, що версайський трактат не збудив „польського трупа". Бо

„Польща жила і працювала вже як держава чотири дні перед завішенням зброї, з 11. листопада 1918. Аліянтські народи дали Польщі границі, але для устійнення деяких з них мусіла Польща боротися підчас плебісциту і війни з Совітською Росією в літах 1919—1921, закінченої рижським трактатом".

Тепер та Польща, яка була „вічним бунтарем Европи", є прихильницею миру. Польська демократія хоче спокійно працювати. Досі вже богато зроблено. Соціяльне законодавство Польщі може рівнятися з аналоґічними законодавствами інших европейських держав.

„Неволя лишила нам до розвязання ще одно питання, а саме **питання національних меншостей.** Не можу тут розглядати всіх подробиць тієї проблеми, але вистане сказати, що польська демократія має **найліпшу в світі волю розвязати ту справу згідно з духом рівности прав усіх горожан і пошани для їх духового життя і національної культури,** яка повинна в Польщі найти пригожі умови розвитку. Від наших меншостей вимагаємо лише льояльности для польської держави, себто перестерігання того, що п. Чемберлен назвав у Женеві „чистими руками". Але ми далекі є від недоцінювання ваги і трудностів тієї проблеми".

Так то воно на світі діється. На початку XX. ст. 3 і пів міл. Поляків у реакційній Австрії мали національну автономію, польський сойм, польську адміністрацію, університети, академії, а зате мусіли доставляти Відневі худобу, вугіль, збіжа. А понад 6 міл. Українців у Польщі (по обчисленням Васілевського лише 5 міл.) в демократично - республиканській Польщі мають... „найліпшу в світі волю польської демократії розвязати справу національних меншостей згідно з духом рівности прав усіх горожан і пошани для їх духового життя і національної культури".

Правда, як мало мали Поляки перед війною в Австрії, а як багато мають Українці після війни і після проголошення права нації в Польщі.

Чолом бити перед такою демократією і перед таким соціялізмом! — („Діло").

ЗІ СПОРТУ.

PHILA. U. G. C. A. A. BOWS TO LOCALS.

Chester Ukes Nose Out Quaker City Rivals in Last Inning; Betz Stars.

The Ukrainian Greek Catholic Athletic Association baseball team, of Chester, handed their new rivals, the Ukrainian Greek Catholic Athletic Association, of Philadelphia, a set-back by score of 10-9.

In the first inning both teams scored three runs. The game was very well played, both teams putting up a tight affair. The Philadelphia nine had the lead all through the game, but in the last inning the local Ukes made a rally. With the bases filled, Betz hit a near double, bringing in the winning run.

Birney turned in a wonderful pitching exhibition. He had good support. He fanned 16 men. Billets, for the Philadelphia Ukes, worked nicely, having ten strike-outs, and was the big man at bat.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Укр. Тов. Запомогове Дністер, від. 361, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічні збори відбудуться в суботу, 8-го червня, точно в год. 8.15 вечером, в Укр. Нар. Домі, 217-19 Іст 6-та ул. На порядку дня є важні справи до полагодження, тому кождий мусить явитись на сих зборах! Не явившийся член без оправдання, або коли подасть фалшиве оправдання, буде караний після статута. На зборах будемо вписувати до Союза і до Товариства; не забувайте за своїх дітей, а вписуйте до У. Н. Союза. О скілько діти Ваші милі Вам, так старайтесь не зіставити їх сиротами на поталу другим народам. — Е. Гузар, голова; Д. Костишин, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Сокіл, від. 336, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 9-го червня, в годині 11.30 перед полуднем, з причини, що відбудеться пікнік з Укр. Правосл. Церкви. Проситься членів прибути на означену годину, бо будуть важні справи до полагодження. — Тома Федорчак, рек. секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. „Запорожська Січ", від. 371, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів що піврічні збори відбудуться в суботу, дня 8-го червня, в гали церковній, 49-51 Beacon, St., в годині 8-ій вечером. Проситься всіх членів і членкинь прийти на означений час, бо є важні справи до полагодження. Рівнож буде звіт делеґата з 17. конвенції У. Н. Союза. Кождий правосильний член повинен привести одного нового члена, бо тепер приймається без вступної оплати. Олекса Шумський, секр.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. Бр. св. Архистр. Михаїла повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що мітінґ піврічний відбудеться в неділю, 9-го червня, в годині 2.30 пополудни. Взиваєтся всіх членів прибути, бо є важні справи. Кождий член обовязково повинен взяти 5 тікетів за $1.00 на пікнік, котрий відбудеться 30-го червня в Укр. Пару. Неявившийся член заплатить кару після статута. — А. Поливчак, заст. предс.; Я. Лещак, кас.; П. Остапчук, секр.

ВУДҐЕЙВЕН, Н. Й. Тов. Вільна Україна, від. 200, подає до відома, що піврічні збори відбудуться 8. червня в гали де звичайно, в годині 7.30 вечером. Обовязком є кождого члена явитись на сі збори. Не явившийся член підлягає карі після статута. Є дуже важні справи до полагодження. Буде також справоздання делеґата з 17. конвенції У. Н. Союза. — П. Господарець, секр.

ЙОНҐСТАВН, О. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 230, повідомляє усіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітінґ відбудеться в неділю, 9-го червня, точно в годині 2-ій пополудни, в гали при Franklin Ave. На сей мітінґ усі члени мають явитися, бо є важні справи до полагодження. Контр. комісія здасть звіт за пів року. Довгуючі члени мають прийти і вирівнати свої залеглости. Не явившийся член заплатить кару 50 ц., а урядник 1 дол. — Іван Павловський, предс.; Иосиф Білик, секр.; Ник. Щурко, кас.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Подається до відома членам Тов. Єдність, від. 163, що мітінґ відбудеться в неділю, 9-го червня, в годині 1-ій пополудни, в домі Укр. Ам. Горожан, 847 N. Franklin St. Проситься всіх місцевих і позамісцевих членів, щоби прийшли на мітінґ, бо є дуже важні справи до полагодження. Також напоминається довгуючих, щоби вирівнали свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Мих. Параничь, секр.

Між приятелями.

— Мій батько відтепер мусітиме удержувати дві жінки.

— Як це? То він на старість бавиться у двоженство?

— Ні, лише я оженився.

ГОРКИЙ ВЕЛИКИЙ ФАРИСЕЙ.

Російський письменник Максим Горкий (який на старість хотів доказати, що нема української мови, коли на Україні хотіли видати його твори в перекладі на українську мову) тепер у своїх найновіших працях доказує, що хто признає приватну власність, цей є найбільшим ворогом народа. Таке він навчає в теорії. Інакше в практиці. Він тепер живе в роскішній вілі та дістає від бельшевеків великі тисячі, але й на думку не прийде йому бодай яку тисячу долярів жертвувати на голодних у СРСР.

ТАТАРИ ВВОДЯТЬ ЛАТИНКУ

В татарській радянській республиці як урядове письмо вводять латинку. Вчиться її тепер більше як 50 тисяч людей. Багато урядів і заведень уживають у переписці латинку замісць давнішого арабського письма.

Просьба. Чоловік: Я вернуся, як могтиму найскорше.

Жінка: Чи не мігби ти прийти трохи скорше?

ВІДОЗВА

До теперішньої народньої руїни завдано нам ще один удар, правда, не загальної натури, бо відчуло його лише українське громадянство містечка **Маріямпіль** коло Галича, повіт Станиславів, яке все-таки являється одним з многих болючих нервів страдальної галицької землі.

Наше містечко Маріямпіль нараховує заледви 900 душ вбогих мулярських, теслярських, без або малоземельних Українців супроти около 3,000 Поляків і 500 Жидів. Перед війною та мала місцева скількість Українців задля своєї високої свідомости правила містечком і була чинником творчим.

Настала Польща... У свойому засліпленому шовінізмові Поляки постановили нас як малу горстку проглотити і змести Українців із обличча землі. Рішено нам завдати смертний удар через відібрання нам будинку нашої церкви і в цей спосіб знищити відразу найважнішу підставу нашої нації.

З тим моментом Українці не мали буквально ніякого пристановища, навіть помолитися спільно не було де. Згодилися на ринку під голим небом, похнюпивши голови.

Вороги думали, що вже остаточно нас знищили і що за якийсь час втопимося в польській більшости містечка, до чого мали помогти два місцеві костели (один з них це наша церква). Однак перечислилися! Похнюплені голови означали не зневіру, — а завзяття і кристалізацію думки „не датися''! І то завзяття доконало чуда. Мала громада 900 душ бідняків кинулася до горячкової праці — купила дві найкращі площі в місті — одну на церкву — другу на читальню „Просвіти".

Протягом року здвигнули Маріямпільці мурований поверховий дім „Просвіти" і церкву. Громадяне дали із себе все те, що могли дати. Дали працю, тяжку, безкористну — оподаткували себе так високо, що нині хоч 1 зол. видобути із знужденілих зарібників неможливо. Осталося ще одно велике богацтво у тих бідаків, а це національна гордість і посвята. Є це великі цінности. Кажемо про гордість і посвяту, бо треба було бачити, як то всі діти від 4—5 літ скваппливо носили цеглу на будову, старці пильнували їх перед нападом цілою душею ненавидячих нас „сусідів", що скреготали зубами, коли бачили, як наші дорогі будівлі росли вгору.

Нині будинок читальні вимурований і накритий дахом. Має він містити в собі: кооперативу, касу кредитову, захоронку, українську приватну школу „Рідна Школа", читальню та салю на аматорські вистави. Словом — будинок має станути нездобутою кріпостю для ворогів. Дім вимурований частинно викінчений, однак ще далеко до його повного укінчення: нема ще всіх вікон, дверей і прочого забезпечення, яке уможливилоби ужиткування будинку.

Тепер праця станула. Вже не можемо використати тих моральних цінностей наших громадян. Ми примушені витягнути руки до Вас, Дорогі Браття Заморські, прохаючи помочі матеріяльної. На наше оправдання можемо тільки сказати, що працю і труд дали ми самі наперед, а щойно коли наша ціль і національна гордість перенесла сили нашої спроможности, звертаємося тепер до наших братів о ратунок нас і народньої гідности. Ми, хоч в меншости в нашім містечку, є однак синами великої нації. Не буде це жертва безхосенна, бо ми її віддамо в короткому часі з поворотом українському загалові, коли тільки вспіємо розпочати роботу в напрямі національнім і економічнім.

Ми в добі минулих часів все були там, де кликав нас народній обовязок. Наше містечко все спішило з матеріяльною помічю на народні цілі. Воно дало значний контінгент У. С. С. Воно дало нашого незабутнього родимця мученика бл. п. о. Адальберта Галібея, замордованого у Визвольній Боротьбі в 1919 р. в Монастириськах коло Бучача. Бл. п. Івана Волчука У. С. С. та У. С. С. Шкретку, погибших рівнож за Україну. Рівнож кільканацять У. С. С. з нашого містечка згинули як вірні сини Батьківщини „В чотирокутнику смерти'' на Великій Україні.

Для інформації Дорогих Братів пояснюємо, що читальня це дім мурований (пруський мур) о вимірах 11×23 м., поверховий. Будівля презентується дуже солідно, а видніючи гордо над долиною Дністра, в окрузі 15 км., голосить, що духа українського не скуєш навіть і хмарою поліцаїв...

Як бачите, Дорогі Браття, залежить нам дуже на докінченню будинку читальні, а головно уладженню салі театральної, де наш аматорський кружок дає дуже гарні вистави, стягаючи в признанні за красне виконання і чужу публику. Дальше, недокінчений будинок спричинює нам також матеріяльні шкоди, бож звісно, нічого через те не може стояти на своїм місці, а крім того спинює нам працю освітню та економічну. Не можемо через брак поміщення для крамниці та для орґанізатора отворити кооперативу та розпочати економічне визволення. Намічених нами плянів праці не переведемо, доки не будемо мати відповідного поміщення.

Рівнож лежить нам на серці стан духовий нашого найменшого квіту — молоді. Від теперішньої школи дарма вижидати виховання народнього, бо все роблять так, щоби затерти у дитини свідомість народню. Ми хочемо тому протиставитися і створити гать духову — захист — діточу захоронку, щоби заопікуватися доростаючими дітьми. На те все треба знова відповідного поміщення, яке у нас є, тільки не докінчене.

Здаючи собі справу з незавидного нашого положення, родиться у нас горячковий клич розпуки з жаху перед дійсністю. Поможіть нам, Дорогі Родимці!

Будова читальні з площею коштує нас вже около 2,000 дол., на докінчення будови потрібна нам ще сума около 450—500 дол. Коли Ви, Дорогі Браття, схочете мати ухо, ласкаве до наших болів, просимо вислухати нас ще в отсім напрямі: ми не хотілиби являтися перед Вами, Дорогі Браття, виключно прошаками, витягаючи руки по дарунок.

Просимо посилки спрямувати до каси: Центральний Кооперативний Банк (Краєвий Союз Кредитовий з відпов. уділами у Львові, Ринок ч. 10) на нашу книжечку щадничу в тімже Банку ч. 8055/111.

Ми віримо, що коли хто вдумається в страшне наше положення, той не відмовить щедрої жертви і помочі на докінчення будови читальні „Просвіти" у нашому містечку та не дозволить пропасти так гарно започаткованому ділу, на яке з гордістю ми покликуємося.

Все для України! Ось клич, який плекатимемо в ново-збудованій домівці при допомозі Вас, Дорогих наших Родимців Заморських.

Маріямпіль, дня 6 січня 1929.

Виділ читальні „Просвіти".

Нинішна мода.

Муж: Ти куди зібралася?

Жінка: До приятельки.

Муж: Так? Дивно, бо ти так одіта, що можеш іти на оперу її на операцію.

Дивна мелодія.

I. музика: Що це ви граєте?!

II. музика: Боже, я грав і це, що мухи по нотах полишили за собою!

